

בא א ב ג מ"י פ"ג
מכלכות עדות ה' ו
ז סג עשין קט מוש"ע
מ"מ סמ"ן מו סת"ף ל
ו[כרז אלפס עוד כנסהדרין
פ"ג דף רמ"ג]:

הנהגות מורה"ב
רנשבורג

[א] תה"ח מממת חי ועד
דבשני עדים לא דאמרינן
כו' ע"י קדושין מג ע"ב
מדי"ה והשתא וכו'.

תוספות רי"ד

מתני' העדים שאמרו
כתב דינו הוא זה אבל
אנוסים היינו קטנים היינו
פסולי עדות היינו הרי
אלו נאמנים ואם יש עדים
שהוא כתב ידן או שכתב
ידן יוצא ממקום אחר אין
נאמנים. פי' ראוהו הוציא
משהו על שפתו וזמן שש
טען אינו מכיר החימת
העדים ושמו מורף הוא
אינו יכול ראוהו אלא
בו עד שלא יקיים שטרו
ואם באו העדים החתומים
בו לפני ב"ד ואמרו כתב
ידנו הוא זה וקיימתו
וחזרו ואמרו אנוסים היינו
מחמת נפשות כדאמר
לקמן ובשק חתמנו אלא
כדי להציל את נפשותינו
עשינו וחתמנו שאין לך
דבר שנומד בפיך חקוק
נפש או שאמרו קטנים
היינו בשעה שחתמנו או
בעת הרואה הלוואה
בענינו ראוהו הקטן אינה
ראויה לעי"פ שבעת
הגדה הוא גדול דכתיב או
ראה או ידע אם לא יגיד
עמונה וכן בענין שתאה
הראיה והגדה בכשרות
או שאמרו פסולים היינו
מחמת קרובה בשטר אלא
בשעת הכתיבה או בעת
המלוה קרובים למלוה או
ללוה לא הוה העדים זה לזה
והתקדשו כפשוט ונדחתו
הוא בטלה הרי אלו
נאמנים משום מגו. מגו
דאי בעי אמרי אן זה כתב
ידנו וכפשוט אומרים כתב
ידנו הוא אבל חתימתו
בטלה מחמת הסגנות
האלו הם נאמנים אבל אם
יש עדים אחרים שמכירים
החתימת ואומרים לא
שנו היא חתימתו ומתקיים
השטר על פיהם או שכתב
ידן יוצא ממקום אחר
שכתב חתמו בשטר אחר
שהחוקק ותקיים בב"ד
וב"ד רואים זה וזה ומשוין
אותו ומתבררין שנו היא
החתימת ואומרים אלו
הטענות לבטל השטר אין
נאמנים שכיון שחתמו
השטר בתוקף כשרות
הוא דסתמא דמילתא
החיות השטר בכשרות
וחיות וכיון שחתמו הגדלו
שוב אין חתורין ומגידים
דברישה דאית להו מגו
נהימונו אבל השתא דליכא
להו מגו לא מהימונו
אלא השטר מקיים ע"פ
אחרים ופי' המורה פסולים
היינו קרובים או משתקים
בקוביא ואינו גיל שיהיו
באמנין לומר משחקי
בקוביא דאמרינן לקמן
שאין אדם נאמן לשום
עצמו רשע ואפילו ע"י מגו
הלכך אין לפרש פסולים
היינו אלא מחמת קרובה:
א"ר ב"ח לא שני פי' שאם
כתב ידם יוצא ממקום
אחר אינו נאמנים אלא

ובבב"ר בעי דרדורי. פירש בקונטרס כ"מ (דף ג: וס) דלמא לפרש
למא תימנא אמאי נשבע וימנא מגו דחשד אממונא חשד
נמי אשבעתא ולהכי קאמר ובבב"ר בעי דלודי ליה ולא חשד אממונא
וקשה לר"י דהא אמר בפ"ק דב"מ (דף ה:) דלמא אמרינן מגו דחשד
אממונא חשד נמי אשבעתא ואין
לומר דמן המורה חשד נמי אשבעתא
ומדרבנן הוא דאמרינן דלמא חשד לפי
שכרא שהיו מקילין בזמנן ויתר
משבעתא ומקנו שבעה על החשודים
כל זמן שלא נודע שהוא גזלן שכשר
מן המורה עדיין אכל גזלן ידוע שפסול
מן המורה לא תקנו ולפי זה שבעה
שלא שלחמי צו יד היא מדרבנן ו
הוא דלוריתתא אלא שבעה שלא
שפעתיה בהן והא דכתיב אם לא שלח
לא ששבע שלא שלח אלא ה"ק קרא
נשבע שלא פשע אימתי בזמן שלא
שלק צו יד דלמא שלח צו יד חייב אפילו
שלא פשע דנתחייב בזונסיס דהא גבי
נסכא דרבי אבא (שבעות דף ג:)
משמע דאי אמר לא חטפתי היה נשבע
למכרתי את העד אע"פ דחשד אממונא
והתם הו"א שבעה דלוריתת' דשבעתא
לרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול
לשבע משלם דמשמע בפ"ק דב"מ
(סג) גבי הו"א רע"א ונראה דלמא
לפרש דלמא תקשי כיון דאין אדם מעיז
יהא נאמן צמנה שכפר מקל"ת וכיון
דמחייבין שבעה אם כן מחשבו עוות
פנים א"כ יהא נאמן צמנו דאי בעי
כפר הכל וקאמר דאין זה עוות מה
שכפר קל"ת וא"ת כיון דלמא חשד
אשבעתא למא גזלן פסול לשבעה
ומירץ ה' יהודה חסיד דדוקא כשהוא
חשוד על אותו ממון שצא לישבע
אמרינן דלמא חשד אשבעתא דעל ידי
השבעה יפרוש אכל אותו ממון שכבר
גזל לא יפרוש ע"י השבעה וגבי הו"א
רע"א דחשדי ליה גזלן משום דלכל
תרי מנייהו אע"פ שצריך לפרוע הני

לא שנה צו ולא שנה צננו ואפילו הוא קטן: אינו מעיז. ולהכי קרי
ליה טענת עצמו משום דטענת קטן בעלמא לית בה משאש: **אכל**
צננו מעיז. ואפילו הוא גדול: **מתני' העדים שאמרו כו'**. שהיו
מעידים על חתימתם לקיים את השטר: **פסולי עדות היינו**. קרובים או
משחקים צבויא: **הרי אלו נאמנים**.

כיון דאין כתב ידם ניכר אלא על
פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי
היכי דמהימנת לכו אחא הימניניהו
אהא: **יולא ממקום אחר**. חתומים
בשטר אחר שהחוקק צב"ד וכמו צו
הנפק וצא אותו שטר לפנינו עם זה
וכתב חותמני דומיין של זה לשל זה אין
כאן הפה שאסר ואין נאמנים לומר
פסולים היינו: **גמ' לא שנו**. דלמא
כתב ידן יולא ממקום אחר אין נאמנין:
אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון.
אלא כל כמיניהו לשוויי נפשייהו
רשעים צבדות פיהם ולפסול את
השטר דלמא קרוב אכל עצמו ואינו
נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה
צדיי נפשות ופסולי עדות להעשות
צאומס חתמנו שקר צבציל חונס
ממון ורישא טעמא משום הפה שאסר
הוא הפה שהתיר: **מחמת נפשות**.
שאמר צננו השטר הזה להרגנו ולחם
חוק הוא: **כיון שהגיד שזכר אינו חוזר**
ומגיד. דגבי עדות חלה הגדה כמיצא
אם לא יגיד וגו' (ויקרא ה). והכא נמי
כיון דמתמיני בשטרא היינו הגדה דידכו
והיכי מהימני מו למיעקר הואיל וכתב
ידן יולא ממקום אחר. צלמלא רישא
דשאלין כתב ידן יולא ממקום אחר
ועלייהו סמכינן כולה חלה הגדה הא
דהא צבאות דבור [צבדין שאילת שלום
קאמרי אכל אנוסים היינו אכל הכא
לאו אפומייהו סמכינן: **הני מילי על**
פה. כגון המעיד צב"ד ולאחר כדי
דבור צא לשנות צו: **אכל בשטר לא**.
דהגדה כתיב: **לא שנו**. דלאמרינן

הפה שאסר כו': **אלא דאמרי מחמת נפשות**. נאנסנו דלמא משו
נפשייהו רשעים וכיון דעלייהו סמכינן הא צתון כדי דבור עקרוה
לסדומייהו והפה שאסר התיר: **אין אדם משיש עצמו רשע**. אינו
נאמן לפסול את עצמו מחמתו דקרוב הוא אכל עצמו וקרוב פסול
לעדות: **אין נאמנין לנפשות**. ארישא דמתמינין פליג העדים שאמרו
כתב ידנו הוא אכל אנוסים היינו כו': **הפה שהתיר**. וכיון דמתנת
נפשות קאמרי נאנסנו לא משו נפשייהו רשעים. ופסולי עדות דקאמרי
היינו טעמא דלאו צבדות משו נפשייהו רשעים אלא דלאמרי קרובים
או צבדים היינו ועכשיו אנו משוחררים: **צלמלא פסולי עדות**. או
קטנים כיון דמדיהם הם שהשטר כדין נכתב שהלוואה או המקח אמת
אכל אנחנו לא היינו ראוים והו"א לה כמלוה על פה או חי מכירה
היא לא נקנה הקרקע בשטר זה אמר ר"מ דלמא מהימנא ד"כ מלוה
לא שדי וזי צבדי וכי מחתים עדים על שטר מידק דייק שיהו כשרים:
אלא

דלהימונו צמנו דאי צנו אמרי פרוע הוא דכיון דמקויים הוא היו מגו
אינו חוזר ומגיד כדאמרי' בגמרא ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו וצרישא
נאמנים משום דאי צנו שחקי: **א"ר שנו א"ר שאמרו אנוסים**
דינו מחמת ממון. דלמא מהימני משום דלמא משו נפשייהו רשעים וקטנים
כדכשר צב"ד ופסולי עדות משום דמלוה גופיה מידק דייק כדאמרינן
בסמוך: **מחמת נפשות הרי אלו נאמנים**. וא"ת וכי אמרו קטנים היינו או
אנוסים מחמת ממון וי"ל דאונס מחמת נפשות לא שכיח א' ועוד דבשני עדים לא
אמרינן מגו כדפרישית: **וא"ר אדם משיש עצמו רשע**. וא"ת והא קסבר רבא
דפליגין דיצורא צפ"ק דכנסהדרין (דף ט: וס) גבי פלוני
רבעני לרזוני ופלוני צא על אשתי אם כן הכא נהימונו דאנוסים היו אכל
לא מחמת ממון אלא מחמת נפשות דלמיצא דרצא קיימא וי"ל
כיון דקיים שטרות רבנן לא פליגין דיצורא כדי לפסול השטר ועוד דאין
לנו לומר מעממינו דאנוסים היו מחמת נפשות דאונס מחמת
נפשות לא שכיח כדפרישית אכל התם שכיח שצא על אשת איש אחרת כמו
על אשתו או שרצו אדם אחר וכן צהרגמיו צפ"ק דיבמות (דף ה: כה):
יכול להיות דלמא אחר הרגו אי נמי שאני הכא דמחמת ממון או מחמת
נפשות היא פירושא דאנוסים היינו הלכך לא פליגין דיצורא אכל
לרזוני וצא על אשתו הוי דיצור עיקר עדות הוא צמנה שאנוסים היינו
רשעים כיון שחתמו אם לא יעשו פירוש לדבריהם אלא לא שייך הכא
פליגין דיצורא אכל היא דהרגמיו עיקר עדות הוא לומר שנהרג
לשאי את אשתו וכן פלוני רבעו או צא על אשתו עיקר עדות להרוג
פלוני הלכך פליגין דיצורא ונגבי להשיש עצמו רשע או לגבי אשתו
לא יהא נאמן: **מלוא גופיה מידק דייק**. ולרבנן אפי' מלוה על פה לא
הו"א דבעינן שיהא תחלתו וסופו ככשרות כדאמרי' ציש נוחלין (צ"ב דף
קמ"ה) **מלוא גופיה מידק דייק** אלא דניחא ליה למינקט צכל חד טעמא
אחרת א"ר נמי כדכשרי: **דריש לקיש גופיה נמי משום דמלוה מידק דייק**
והא דלמא מייתי דרש"ב ל' אפסולי עדות משום דר"ל לא הזכיר
אלא קטנים צבדרי:

חוקה
כללו של דבר העדים שהעידו לטמא ולטהר לקרב ולרחק עד שלא
נחקרה עדותן אמרו בדיאם אנו נאמנים ואם משתקרה עדותן אין
נאמנים. אלא אי אתמר ארישא אתמר הרי אלו נאמנים ארמב"ח לא שנו
פירוש דאמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת
נפשות אבל אמרו אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים שאין אדם
משיש עצמו רשע ואפילו ע"י מגו פי' אינו נאמן לפסול עצמו מחמתו
דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות:

[א] צ"ב קסח. סנהדרין מה.
מכות ג: ג. ג' גיטין ג.
[א] ע"י מוס' לקמן כה. ד"ה
קיסין, ד' סנהדרין ט: כה.
יבמות כה: ס' צ"ב קמ.
[א] נ"י כ"י, [א] ז"ל בשמי
יעב"ז.

מוסף רש"י

ובבב"ר בעי דלודי
ליה. וכי תימנא לא
שבעיה אשאלה, דמגו
דחשוד אממונא חשוד נמי
אשבעתא, אממונא לא
חשוד מלמא כפריה כבליה,
דהאי כי אורי צבציל,
כבליה נמי בעי דלודי,
והאי דלא אורי ליה
לאו דדעמו למינוליה אלא
אשבעתא אשבעתא למיני
השם (גיטין א) שצננו
היה מורה כבולו אלא
שאלין צידו לפיכך וסבר עד
דלוי לא וזי כו' (ב"מ ג).
נעשה כמי שחוקקה
עדותין בב"ד. דלמא הלך
אינש לופי (גיטין ג).
שוב אינו חוזר ומגיד.
דבר שמכחש את האשון,
דכתיב אם לא יגיד,
האגדה קיימת קפיד קרא
(סנהדרין סד). אין אדם
מששים עצמו רשע. אין
אדם נפסול לעדות כהולאת
פיו דלמא קרוב אכל עצמו
הלכך אין אדם יכול לשוט
עצמו רשע. לומר על
עדות עצמו אינו נעשה
רשע שפי מורה פסלה
קרוב לעדות (סנהדרין ט).
דהא אין קרוב מעיד לא
לזכות ולא לחובה (שם
כה). והא קרי' ל' אכל
החלה פיו צמנה
עדים דמי, ה"מ למנוח
אכל לקנסא ולעוונ טעמא
ולפסול (בבמות כה).
אין נאמנים לפסולו
דברי ר' מאיר. ופליג
לאמתי דלמא חייב לנפס
שאסר גבי שטרות, דלמא
תשוי יסראל על כך,
ומפרש בצנפסול טעמא
דקסבר ר"מ מודה בשטר
כתבנו ליה שאין צריך
לקיימו דכיון שאמר ליה
אני כתבתי מו לא מימנתי
עדים למפסליה שהרי אין
לך קיום גדול מה ששלוה
מודה שכתבו דמסתמא לא
נעשה כפסול, וכמו שכתב
ידן יולא ממקום אחר דמי
דמנן אין נאמנין, דאין כאן
הפה שאסר (שב"ס ב"ב
קנ). והכחמים אומרים
נאמנים. לעי"פ דמורה
לה שכתבו, צריך לקיימו,
וכיון שאינו מתקיים כי אם
ע"פ עדים הללו שאומרים
כתב ידנו הוא זה, הא
קאמרי נמי קטנים היינו
וקאמרי שהפה שאסר
הוא הפה שהתיר (שם).

תוספות רי"ד (המשך)

לא והאמר ר"ל עדים
החתומים בשטר נעשה
כמי שחוקקה עדותן בב"ד
פי' מ"ה אמר כמי שחוקקה
עדותן ולא אמר כמו
שהגידו עדותן בב"ד שאם
הגידו ועדיין לא נחקרה
עדותן יכולין לחזור בהם
ולומר שקר העדנו דתניא
בב"ב (דף כה) דכתיבות
העדים שאמרו מעידים אנו
בפולני שהוא בן גרושה
בן חלוצה נתין וממור עד
שלא נחקרה עדותן אמרו
בדיאם אנו נאמנים ואם
משתקרה עדותן אמרו
בדיאם אנו אין נאמנים ואם